

STORTINGET

Innst. 225

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Meld. St. 8 (2019–2020)

Innstilling fra næringskomiteen om Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskaping

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Statens direkte eierskap omfatter selskapene hvor statens eierskap forvaltes direkte av et departement. Dette utgjør i dag 73 selskaper. Siden 2002 er det i hver stortingsperiode lagt frem for Stortinget en melding om statens samlede direkte eierskap, en såkalt eierskapsmelding. I eierskapsmeldingen redegjør regjeringen for hvorfor staten eier direkte i selskaper, hva staten eier, inkludert hva som er statens begrunnelse for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap, samt hvordan staten utøver sitt eierskap, inkludert statens prinsipper for god eierstyring og statens forventninger til selskapene.

Selskapene med statlig eierandel er en betydningsfull gruppe selskaper i Norge som leverer varer og tjenester som er viktige for samfunnet. Det er i siste instans det norske folk som er eiere av statens eierandel i selskapene. Staten forvalter eierskapet på vegne av fellesskapet. For å ta vare på verdiene må de forvaltes på en profesjonell og ansvarlig måte. Hvis ikke forringes fellesskapets verdier. Som følge av statens betydelige eierskap er profesjonell og forutsigbar forvaltning av eierskapet også av betydning for tilliten til det norske kapitalmarkedet.

Rammene for statens eierutøvelse ligger fast

Rammene for statens eierutøvelse har ligget fast siden tidlig på 2000-tallet. Disse har fungert godt og har bred politisk enighet.

Viktige elementer har vært og legges fortsatt til grunn gjennom denne eierskapsmeldingen:

- Selskapslovgivningens rollefordeling mellom eier, styret og daglig leder.
- Allment anerkjente eierstyringsprinsipper og standarder.
- Eiermyndighet utøves på generalforsamling.
- Kompetente styre.
- Tydelig skille mellom statens eierrolle og andre roller.
- Rettferdig konkurranse mellom selskaper med og uten statlig eierandel.

Disse rammene gir forutsigbarhet for selskapene og kapitalmarkedet, noe som har vært en forutsetning for at selskapene har kunnet videreutvikle sin virksomhet og skape verdier. Det er ikke noe i dag som tyder på at det er en såkalt statsrabatt for børsnoterte selskaper med statlig eierandel.

I denne eierskapsmeldingen er statens prinsipper for god eierstyring, i tråd med navnet, rendyrket til kun å omhandle statens eierutøvelse. De viktigste rammene og føringene nevnt over er samlet i prinsippene.

Regjeringen peker i meldingen på at den fortsatt vil føre en ansvarlig eierpolitikk basert på fastlagte rammer. Med dette som utgangspunkt er eierpolitikken tydeliggjort og videreutviklet. Jevnlige videreutvikling av statens eierpolitikk gjennom eierskapsmeldinger og oppfølging av disse er regjeringens viktigste tiltak for å bidra til at statens eierskap forvaltes godt. Norge skal

være internasjonalt ledende på utøvelsen av statlig eierskap.

Begrunnelser for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap er tydeliggjort

Begrunnelsen for eierskapet angir årsaken til at staten har direkte eierskap i det aktuelle selskapet, og ivaretas gjennom å eie en bestemt andel i selskapet og som oftest gjennom bestemmelser i vedtektene. En begrunnelse for statlig eierskap som er tydeliggjort i denne meldingen, er hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap.

Statens mål som eier søkes oppnådd innenfor bestemmelsene i vedtektene. Staten setter tydelige mål som eier i hvert selskap og gir styret nødvendig frihet og ansvar til å forvalte og videreutvikle selskapet best mulig. Staten bidrar til måloppnåelse gjennom å være en støttende og utfordrende eier.

For selskapene som primært opererer i konkurranse med andre, har staten som eier mål om høyest mulig avkastning over tid. Styring basert på et slikt mål fører til god bruk av ressursene i det enkelte selskap og bidrar til at selskapene er lønnsomme og konkurransedyktige og skaper verdier over tid. Dette er en forutsetning for en ansvarlig forvaltning av det norske folks verdier.

For selskapene som primært ikke opererer i konkurranse med andre, har staten som eier ulike sektorpolitiske mål, ofte knyttet til et oppdrag selskapene skal løse på vegne av staten. De sektorpolitiske målene skal oppnås mest mulig effektivt.

Høyest mulig avkastning eller mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål over tid forutsetter at selskapene er bærekraftige. Dette innebærer at selskapene balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold på en måte som bidrar til langsiktig verdiskaping.

Systemet for kategorisering av selskapene er forenklet

Selskapene plasseres i tre kategorier basert på statens mål som eier og om staten har en begrunnelse for eierskapet. Dette er en videreutvikling og forenkling fra tidligere meldinger for å tydeliggjøre skillet mellom selskapene hvor statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid, og selskapene hvor staten har sektorpolitiske mål.

Selskapene som primært opererer i konkurranse med andre, der staten som eier har mål om høyest mulig avkastning over tid, er plassert i kategori 1 og 2. I kategori 1 inngår selskapene hvor staten ikke lenger har en begrunnelse for eierskapet. I kategori 2 inngår selskapene hvor staten har særskilte begrunnelser for eierskapet. Selskapene i kategori 3 opererer primært ikke i konkurranse med andre. For disse selskapene har staten ulike sektorpolitiske mål for hvert selskap, som skal oppnås mest mulig effektivt.

Tidligere var selskapene som staten eide for å beholde norsk hovedkontor, plassert i en egen kategori. Det anses ikke lenger som hensiktsmessig å trekke frem kun én begrunnelse for statlig eierskap i systemet for kategorisering. For flere av selskapene staten eier på grunn av norsk hovedkontor, har staten også andre begrunnelser for sitt eierskap. Endret kategorisering påvirker ikke statens eierutøvelse i disse selskapene.

Statens mål som eier i 45 selskaper er mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål (selskapene i kategori 3). Denne meldingen er gjort mer relevant for selskapene i kategori 3 ved at beskrivelsen av og eksempler på hvordan politikken skal forstås, i større grad er rettet mot også disse selskapene.

Statens eierutøvelse skal bidra til bærekraftig verdiskaping

Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier. Som en langsiktig og ansvarlig eier bidrar staten til bærekraftig verdiskaping og fremmer ansvarlighet i selskapene. Godt eierskap bidrar til å skape verdier og gode tjenester og produkter til fellesskapet, både i dag og i fremtiden.

Utviklingstrekk i samfunnet, som blant annet globalisering, teknologisk utvikling, klimaendringer og knapphet på ressurser, påvirker selskapene og statens eierutøvelse. Gjennom FNs bærekraftsmål og Paris-avtalen er det satt globale mål for en bærekraftig utvikling. Dette vil berøre de fleste selskapene i statens portefølje. Det er avgjørende for staten at selskapene forblir konkurransedyktige, effektive og relevante på sikt. For å bidra til dette må selskapene gis tilstrekkelig handlingsrom for å tilpasse seg endrede omgivelser. Dette er reflektert i statens forventninger til selskapene.

Statens forventninger til selskapene er videreutviklet og tydeliggjort

Staten har tydelige forventninger til selskapene på en rekke områder. Felles for alle forventningene er at de støtter opp under statens mål som eier om høyest mulig avkastning over tid eller effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål.

Staten forventer blant annet at selskapene har en overordnet plan for bærekraftig verdiskaping. En slik plan forutsetter at selskapet forstår dets drivere for verdiskaping på lang sikt. Dette er vesentlig i lys av aktuelle samfunnsendringer. Et eksempel er klimaendringer og påfølgende risiko og muligheter som selskapene må håndtere. Planen for bærekraftig verdiskaping konkretiseres i tydelige mål og strategier. Staten er også mer tydelig på hva den forventer at selskapene rapporterer på og er åpne om.

Det er fortsatt for få kvinner i toppen av norsk næringsliv. Den lave kvinneandelen betyr at verdifulle ressurser ikke benyttes fullt ut. Regjeringen har en ambi-

sjon om minst 40 pst. av begge kjønn i ledergruppene i statlige selskaper. I Statens eierberetning for 2018 fremgår det at for selskapene med statlig eierandel er det allerede en gjennomsnittlig kvinneandel på 40 pst. i toppledelsen. Andelen varierer imidlertid mellom selskapene og er lavere på ledernivå under toppledelsen. Undersøkelser viser at det er sammenheng mellom mangfold i ledelse og selskapers lønnsomhet og utvikling. Regjeringen har tydelige forventninger til selskapene både når det gjelder mangfold generelt og kjønnsbalanse spesielt. Staten forventer at selskapene har tydelige mål og tiltak for å fremme økt relevant mangfold, inkludert bedre kjønnsbalanse, i selskapet. Samfunnet er avhengig av at selskapene benytter seg av kompetansen fra alle deler av befolkningen.

Det er avgjørende at selskapene med statlig eierandel får rekruttert og beholdt gode ledere. Regjeringen forventer at godtgjørelsen til selskapenes ledende ansatte er konkurransedyktig, men ikke lønnsledende sammenlignet med tilsvarende selskaper og virksomheter. Samtidig har regjeringen en tydelig forventning om at hensynet til moderasjon ivaretas. I denne meldingen har regjeringen styrket forventningene til selskapenes åpenhet om utformingen av, nivået på og utviklingen i godtgjørelsen til ledende ansatte. Dette inkluderer åpenhet om styrets vurderinger av hvordan godtgjørelsen bidrar til selskapets mål samt ivaretar konkurranse-dyktighet og moderasjon.

Samfunnet stiller stadig økte krav og forventninger til selskapers arbeid med ansvarlig virksomhet. Selskapene med statlig eierandel har stor offentlig interesse. Ansvarlig virksomhet bidrar til å styrke tilliten og legitimiteten til selskapene. Regjeringen forventer at selskapene er ledende i sitt arbeid med ansvarlig virksomhet. Det innebærer blant annet å identifisere og håndtere vesentlige risikoområder for de som påvirkes av virksomheten, forankre arbeidet i styret, integrere det i selskapets mål, strategi og retningslinjer samt følge internasjonalt anerkjente retningslinjer, prinsipper og konvensjoner.

Selskapers skatteadferd er et område som har fått økt oppmerksomhet. Det pågår et stadig større internasjonalt arbeid mellom ulike land med formål om å hindre uthuling av ulike lands skattegrunnlag og sikre at inntektene skattlegges der verdiskapingen skjer. Regjeringen forventer at selskapene har en offentlig tilgjengelig begrunnet skattepolicy som redegjør for hovedprinsippene for selskapets skatteadferd.

Regjeringen er opptatt av at styrene leverer på statens mål som eier og tar eierskap til områdene der staten har forventninger. Ved svak måloppnåelse over tid eller vesentlige avvik fra statens forventninger vurderer staten hvordan dette kan følges opp. Dette skjer først og fremst gjennom eierdialogen og ved behov gjennom beslutninger på generalforsamling.

Regjeringen vil over tid redusere statens eierskap

Regjeringen mener at privat eierskap bør være hovedregelen i norsk næringsliv. Staten bør kun ha eierandeler i selskaper når det er den beste løsningen for å ivareta ulike behov staten har. Staten bør ikke ha større eierandeler i enkeltselskaper enn det som er nødvendig ut fra begrunnelsen for eierskapet. For å bidra til et mer spredt eierskap ønsker regjeringen over tid å redusere statens eierskap. Regjeringen har fullmakt fra Stortinget til å redusere statens eierskap helt eller delvis i følgende selskaper i kategori 1: Ambita, Baneservice, Entra og Mesta. I statsbudsjettet for 2020 har regjeringen i tillegg bedt Stortinget om fullmakt til helt eller delvis salg, eventuelt avvikling, av GIEK Kredittforsikring.

Et sammendrag av meldingens kapittel 2–13 er tatt inn i pkt. 1.2 i meldingen.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Den løpende forvaltningen av statens eierskap dekkes innenfor gjeldende budsjettrammer.

Regjeringen kan ha fullmakter til å redusere statens eierskap i enkeltselskaper. Dersom reduksjoner skjer ved salg av aksjer, innebærer det endringer i statens plassering av formue.

2. Komiteens merknader

2.1 Generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsunn Lyngedal, Cecilie Myrseth, Nils Kristen Sandtrøen og Terje Aasland, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Guro Angell Gimse, Kårstein Eidem Løvaas og Tom-Christer Nilsen, fra Fremskrittspartiet, Morten Ørsal Johansen og Bengt Rune Strifeldt, fra Senterpartiet, Geir Adelsten Iversen og lederen Geir Pollestad, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til Meld. St. 8 (2019–2020) Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskaping.

Komiteen viser til at eierskapsmeldingen omfatter statens direkte eierskap, det vil si de selskaper hvor eierskapet forvaltes direkte av et departement. Komiteen viser videre til at meldingen redegjør for hva staten eier, hvorfor staten er eier, og hvordan staten skal utøve sitt eierskap, herunder forventninger til selskapene og redegjørelse for statens prinsipper for god eierstyring. Det er det norske folk som er eier av de 73 selskapene meldingen omfatter, og disse verdiene skal ivaretas på en ansvarlig og profesjonell måte. Komiteen registrerer at meldingen drøfter rammene for statens eierutøvelse og begrunnelsen for eierskapet samt statens mål som eier.

Komiteen viser til at saken er avgitt fra komiteen under det pågående utbruddet av covid-19. Dette virusutbruddet vil ha stor innvirkning på både norsk økonomi og næringsliv. Komiteen viser til at det kan ta lang tid fra avgivelse av saken i komiteen og til saken behandles i Stortinget. I den grad dette vil påvirke komiteens eller partienes syn på saken, vil det komme frem under debatten om saken eller på annen egnet måte.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, registrerer at statens forventninger er videreutviklet og tydeliggjort, og at det også tydeliggjøres at staten gjennom eierskapet skal bidra til bærekraftig verdiskaping.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, registrerer at meldingen drøfter statlig versus privat eierskap, og at det førende prinsipp er at staten skal ha eierandeler i selskaper når det er den beste løsningen for å ivareta de ulike behov staten har.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at staten fortsatt vil eie flere selskaper for å ha eierskap til naturressurser og viktig infrastruktur og for å beholde norsk hovedkontor til viktige selskaper. Staten bør ha eierandeler i selskaper når det er den beste løsningen for å ivareta ulike behov staten har.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at mens regjeringen er tydelig på at den ønsker å redusere det statlige eierskapet, så vil disse medlemmer ha et sterkt statlig eierskap, som sikrer kontroll over naturressurser, viktig infrastruktur og viktige industribedrifter. Disse medlemmer ser det som viktig at staten fortsatt skal være en stor eier i strategisk viktige deler av norsk næringsliv, og mener dette vil være et avgjørende grunnlag for å lykkes med å utvikle og forsterke i omstillingen i norsk økonomi. Det statlige eierskapet fører også til at viktige kompetansemiljøer som ellers ville forsvunnet ut av landet, forblir i Norge. Disse medlemmer vil bruke det offentlige eierskapet aktivt og forvalte statens eierposisjoner på en profesjonell, dynamisk og ansvarlig måte.

Disse medlemmer deler det synet LO fremsatte under den åpne høringen i komiteen, om at det statlige eierskapet må håndteres på grunnlag av en overordnet industriell strategi, som bl.a. skal bidra til videreutvikling av bedrifter og næringsliv, skape arbeidsplasser og styrke konkurransekraften.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen ikke har dette fokuset i eierskapspolitikken. Disse

medlemmer merker seg at regjeringen har fokus på nedsalg, og ikke på oppkjøp. Disse medlemmer mener det er gode grunner for å forsterke det statlige eierskapet i framtiden, og at det må utredes ulike modeller for å ivareta dette.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke det statlige eierskapet slik at dette blir et strategisk verktøy for å bidra til omstillingen av norsk økonomi.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og i løpet av høsten 2020 komme tilbake til Stortinget med en egen sak med konkrete forslag til hvordan staten kan ta strategiske grep for å sikre nasjonal forankring og langsiktig industriell kapital til bedrifter eller næringer som vil kunne få nasjonal betydning for å:

- sikre utvikling av norske naturressurser
- bidra til omstilling med fokus på klima og miljøavtrykk
- utvikle strategiske kompetansemiljø
- bidra til teknologiutvikling av internasjonal interesse
- styrke eksportinntektene»

Disse medlemmer registrerer at eierskapsmeldingen hviler på en ideologisk ambisjon om minst mulig statlig eierskap. Begrunnelsen i meldingen for dette synet synes å være at det bidrar til «spredt eierskap» og mer makt til borgerne. Disse medlemmer mener dette er et svakt og ureflektert utgangspunkt for innrammingen av det statlige eierskapet når vi går inn i en ekstraordinær tid med grønn omstilling som fordrer politisk pragmatisme og bruk av de politiske virkemidler vi har til rådighet.

Disse medlemmer mener derfor eierskapsmeldingen baserer seg på misforståtte premisser. Heller enn å spørre hva vi kan selge, må vi spørre hvordan det statlige eierskapet best kan bidra til å løse de økonomiske utfordringene Norge som nasjon står overfor. Disse medlemmer spør derfor i stedet om hvordan det statlige eierskapet kan bidra til grønn omstilling – å skape ny næringsutvikling og samtidig kutte klimagassutslipp. Vi trenger statlige næringslokomotiver for å sikre fremtidens verdiskaping i Norge. Disse medlemmer mener staten som en strategisk, langsiktig aktør kan sikre verdiskaping i Norge fremover. Det betyr at det statlige eierskapet må styrkes.

Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra Industri Energi, som

«mener regjeringen må drive en aktiv nærings- og industripolitikk som sikrer at fellesskapet eier kritisk infrastruktur og viktige naturressurser. Et statlig eierskapet er viktige for å beholde og styrke kompetansemiljøer som ellers står i fare for å flytte til utlandet. Statlig eierskap er også viktig for nasjonal forankring av strategiske bedrifter innenfor strategiske næringer».

Siden eierskapsmeldingen ikke svarer på disse utfordringene, vil disse medlemmer be regjeringen om en ny gjennomgang av det statlige eierskapet som tar utgangspunkt i Norges økonomiske utfordringer som beskrevet over.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en ny gjennomgang av det statlige eierskapet som vurderer hvordan det statlige eierskapet aktivt kan bidra til å styrke den nasjonale verdiskapingen og nå målene i Parisavtalen. Denne gjennomgangen skal inneholde:

- en strategi for å øke den landbaserte industriens andel av BNP.
- en strategi for å styrke det nasjonale eierskapet til selskaper notert på Oslo Børs.
- en vurdering av hvordan statlig og nasjonalt eierskap kan bidra til å nå beredskaps- og sikkerhetspolitiske mål.
- en strategi for hvordan det statlige eierskapet kan bidra til å styrke Norges konkurransefortrinn i lav- og nullutslippssøkonomien samt bidra til lav- og nullutslippsløsninger i utlandet.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke, ikke redusere, det statlige eierskapet.»

Disse medlemmer viser videre til høringsinnspill fra Fellesforbundet, der det foreslås å opprette et nytt statlig eierskapsinstrument «med formål om nasjonal forankring av eierskap i strategisk viktige selskaper av nasjonal betydning, samt øke verdien på disse eierpostene i det lange løp».

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette et nytt eierskapsinstrument med formål om nasjonal forankring av eierskap i strategisk viktige selskaper av nasjonal betydning, samt øke verdien på disse eierpostene i det lange løp. Selskapet skal også kunne tilføres midler over statsbudsjettet.»

2.2 Rammene for statens eierutøvelse

Komiteen viser til at meldingen legger opp til at rammene for statens eierutøvelse ligger fast. Det har vært bred politisk enighet på dette feltet i nær 20 år, noe som også har bidratt til høy troverdighet og forutsigbar-

het for selskaper og marked. En ansvarlig eierpolitikk basert på fastlagte rammer er grunnlaget for at man også i fremtiden vil ha den stabiliteten vi har sett siden tidlig på 2000-tallet. Komiteen registrerer at det er et mål at Norge skal være internasjonalt ledende på utøvelsen av statlig eierskap.

2.3 Begrunnelse og mål for statens eierskap

Komiteen viser til at meldingen skiller mellom begrunnelse og mål. Det er flere grunner til at staten skal eie et selskap, blant annet fremheves hensynet til samfunnssikkerhet og beredskap. Overordnet er begrunnelsen at statlig eierskap er nødvendig når det best ivaretar statens interesser. Komiteen har merket seg at statens mål for eierskap settes i hvert enkelt tilfelle, men at høyest mulig avkastning over tid er prinsippet der selskapene opptrer i konkurranse med andre. For øvrige selskaper er effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål førende. Staten skal være en utfordrende og støttende eier som gir styrene nødvendig frihet og ansvar.

Komiteen viser til at staten som eier forvalter store verdier på vegne av fellesskapet. De statseide selskapene skaper betydelige verdier og sysselsetter mange. Det er derfor av stor betydning at det statlige eierskapet ivaretas på en profesjonell og ansvarlig måte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser videre til at staten er opptatt av at selskapets virksomhet er ansvarlig. Det innebærer å identifisere og håndtere risikoen selskapet påfører mennesker, samfunn og miljø. Hensynet til bærekraft og ansvarlig virksomhet er reflektert i statens forventninger til selskapene. Staten forventer blant annet at selskapene har en plan for bærekraftig verdiskaping, er ledende i arbeidet med ansvarlig virksomhet, reduserer sitt klima- og miljøfotavtrykk, gjennomfører aktsomhetsvurderinger og er åpne om sitt arbeid med ansvarlig virksomhet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at bærekraftig verdiskaping er gjennomgående i statens mål, eierutøvelse og forventninger til selskapene, i tråd med navnet på meldingen. Staten er en ansvarlig eier med et langsiktig perspektiv. Statens eierutøvelse skal bidra til høyest mulig avkastning over tid eller mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Høyest mulig avkastning eller mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål over tid forutsetter at selskapet er bærekraftig. Et bærekraftig selskap balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold på en måte som bidrar til langsiktig verdiskaping, og slik at dagens behov ivaretas uten å ødelegge

muligheten for at kommende generasjoner kan få dekket sine behov.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ser på det statlige eierskapet som et viktig verktøy i næringspolitikken og mener at staten også i framtiden skal kunne bidra til næringsutvikling gjennom en betydelig og aktiv eierposisjon i norsk næringsliv.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringens hovedmål med selskapene i kategori 1 og 2 er «høyest mulig avkastning over tid», og videre til at «bærekraftig verdiskaping» gjennomgående inngår som et vagt tilleggsmoment i meldingen. Regjeringen ser ut til å gå klimakrisen passivt i møte i stedet for å tenke på hvordan de verktøyene vi har demokratisk kontroll over, kan bidra til å nå demokratiets mål. Dette medlem mener derfor det må stilles langt høyere krav til og ambisjonsnivå for det statlige eierskapet i den grønne omstillingen, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre overordnet mål for eierutøvelsen i statseide selskaper, slik at det lyder:

‘Selskaper i kategori 1 og 2 leverer høyest mulig avkastning over tid og bidrar aktivt til å nå målene i Parisavtalen’.»

2.4 Systemet for kategorisering av selskapene

Komiteen viser til at det er ønskelig å forenkle eierutøvelsen gjennom å kategoriserer selskapene basert på statens mål. På denne måten tydeliggjøres det hvilke selskaper som har høyest mulig avkastning over tid som mål, og hvilke selskaper som i større grad har sektorpolitiske mål. Komiteen ser at dette ønskes oppnådd gjennom å plassere selskapene i tre kategorier. Kategori 1 og 2 er selskaper som i konkurranse med andre skal oppnå høyest mulig avkastning over tid, hvor kategori 1 er selskaper hvor det ikke er en klar begrunnelse for statens eierskap, mens kategori 2 inneholder selskaper hvor det er tydelige begrunnelser for at staten skal være eier. Kategori 3 er selskaper som i hovedsak har sektorpolitiske mål. Sistnevnte kategori utgjør 45 av de 73 eierskapene meldingen viser til.

2.5 Statens eierutøvelse skal bidra til bærekraftig verdiskaping

Komiteen viser til at meldingen forsterker målet om at staten gjennom sitt eierskap skal bidra til bærekraftig verdiskaping. De fleste selskap i statens portefølje vil berøres av ett eller flere av FN's bærekraftsmål, og komiteen registrerer at meldingen legger opp til at selskapene skal få handlingsrom til å tilpasse seg endrede omgivelser.

Komiteen viser til at staten forutsetter at selskapene identifiserer og håndterer vesentlige muligheter og risikoer både for selskapet og dem som berøres av virksomheten. Et selskap som følger med på utviklingen i omgivelsene og forstår sin rolle i samfunnet og hva interessentene er opptatt av, kan bedre forstå hva som påvirker mulighetene for verdiskaping i selskapet. I dette ligger også at selskapets virksomhet er ansvarlig. En ansvarlig virksomhet innebærer å identifisere og håndtere risikoen selskapet påfører mennesker, samfunn og miljø. Bærekraftig verdiskaping forutsetter at selskaper håndterer slik risiko og slike muligheter i sine planer og strategier.

Komiteen viser til at staten som eier derfor forventer at selskapene har en overordnet plan for bærekraftig verdiskaping, at denne planen konkretiseres i tydelige mål og strategier som det rapporteres på, og hvor valg av risikonivå er en integrert del av strategien. Komiteen viser også til at staten som eier forventer at selskapene er ledende i sitt arbeid med ansvarlig virksomhet, og at selskapene arbeider for å ivareta menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter, redusere sitt klima- og miljøfotavtrykk og forebygge økonomisk kriminalitet. Like viktig er det at selskapene har en begrunnet skattepolicy som er offentlig tilgjengelig, at det gjennomføres aktsomhetsvurderinger i tråd med anerkjente metoder, og at selskapene er åpne om vesentlige områder, mål og tiltak innenfor arbeidet med ansvarlig virksomhet.

Komiteen viser også til at regjeringen i eierskapsmeldingen er tydelig på at bærekraftig verdiskaping og ansvarlig virksomhet er styrenes ansvar. Komiteen er derfor opptatt av at staten som eier har dialog med styrene om selskapenes overordnede plan for bærekraftig verdiskaping, hvordan planen konkretiseres i tydelige mål og strategier som det rapporteres på, og hvordan selskapene er ledende i sitt arbeid med ansvarlig virksomhet. Komiteen mener også at de årlige seminarerne som Nærings- og fiskeridepartementet holder for henholdsvis styreledere og nyvalgte styremedlemmer i selskaper med statlig eierandel, blant annet kan benyttes til diskusjoner og erfaringsdeling om hvordan selskapene kan være bærekraftige og ledende i sitt arbeid med ansvarlig virksomhet.

Komiteen er videre opptatt av at allmennheten må gis tilstrekkelig innsikt i vesentlige forhold knyttet til selskapenes virksomhet, og at dette er nødvendig for tilliten til selskapene og staten som eier. Åpenhet er også sentralt for at interessenter skal kunne vurdere selskapenes virksomhet, måloppnåelse og hvilken risiko de kan påføre mennesker, samfunn og miljø. God bærekraftsrapportering fra selskapene er derfor nødvendig.

Komiteen viser til at regjeringen i eierskapsmeldingen blant annet har forventninger til selskapene om at de skal være åpne om og rapportere på vesentlige for-

hold knyttet til virksomheten, på mål og strategier og de viktigste prestasjonskriteriene og på vesentlige områder, mål og tiltak innenfor arbeidet med ansvarlig virksomhet. De viser videre til at det i meldingen er inntatt kjennetegn på god selskapsrapportering og hva TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) anbefaler at selskaper rapporterer på knyttet til klima. Det er i eierskapsmeldingen også inntatt eksempler på verktøy for vesentlighetsanalyser knyttet til arbeid med ansvarlig virksomhet. I komiteens åpne høring i saken pekte flere instanser på et økt behov for rapportering av selskapenes arbeid med bærekraft. Komiteen mener at staten skal sørge for at selskapene har god rapportering på bærekraft for de ulike selskapene. Staten som eier må løpende vurdere hvordan selskapene med eierandel rapporterer, og det må være en målsetting at selskapene implementerer internasjonale anerkjente standarder, der dette er hensiktsmessig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at statens overordnede mål med eierskapet er høyest mulig avkastning over tid for selskaper i kategori 1 og 2, og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål for selskaper i kategori 3. I disse målene forutsetter staten også at selskapene må være bærekraftige. Bærekraftige selskaper balanse- rer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold på en måte som bidrar til langsiktig verdiskaping og slik at dagens behov ivaretas slik at kommende generasjoner også kan få dekket sine behov.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti er av den oppfatning at staten må stille tydelige krav til selskapene om at bærekraft skal være en integrert del av virksomheten, og stille forventninger til at selskapene gjennom sin virksomhet bidrar til at Norge når sine klimamål. Disse medlemmer viser til at det var flere høringsinstanser som tok dette opp i den åpne høringen i komiteen. Disse medlemmer mener staten bør stille strengere krav til bærekraftsrapportering, der det redegjøres for hvordan virksomheten opererer i tråd med norske mål for utslippskutt og målene om bærekraftig utvikling (FNs bærekraftsmål).

Disse medlemmer har merket seg at Schanckevalget i NOU 2018:17 Klimarisiko og norsk økonomi kom med en anbefaling om at staten gjennom eierskapsutøvelsen bør legge vekt på at selskapene integrerer klimarisiko i sin ordinære virksomhet og rapporterer om dette i tråd med TCFD-rammeverket.

Disse medlemmer er overrasket over at regjeringen ikke følger opp sitt eget klimarisikoutvalg i meldingen, og viser til at de faglige rådene på dette området er entydige.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i eierskapsutøvelsen sørge for at selskapene integrerer klimarisiko i sin ordinære virksomhet og rapporterer om dette i tråd med TCFD-rammeverket, slik det allerede gjøres for finansielle investeringer gjennom Norges Bank og Folketrygd- fondet.»

2.6 Statens forventninger til selskapene

Komiteen viser til at det i meldingen tydeliggjøres hvilke forventninger staten har til selskapene. Det er også, slik komiteen oppfatter det, en videreutvikling av forventningene, blant annet med tanke på bærekraftig verdiskaping og behovet for planmessig arbeid med dette. I denne delen av meldingen er det også klare forventninger til selskapenes årsrapporter og åpenhet. Komiteen registrerer at det fortsatt er for lav andel kvinner i lederstillinger, særlig topplederstillinger, og at det er en forventning om at selskapene har klare mål og strategier for å øke mangfold, også utenfor kjønnsperpektivet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at det er sammenheng mellom mangfold i ledelsen og selskapers lønnsomhet og utvikling. Flertallet ser det derfor som positivt at det i henhold til statens eierberetning for 2018 er en gjennomsnittlig kvinneandel på 40 pst. i toppledelsen i de statlige selskapene, men merker seg at andelen varierer mellom selskapene, og at kvinneandelen er lavere på ledernivå under toppledelsen.

Komiteen ser det som viktig at de statlige selskapene jobber strategisk med å sikre at kvinner kan rekrutteres inn i ledende stillinger, og at regjeringen følger opp dette i eierdialogen med selskapene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen ønsker å opprettholde Norges posisjon som «internasjonalt ledende på utøvelsen av statlig eierskap». Dette oppnår vi bare om staten tar en klar posisjon for bærekraftige forretningsmodeller i selskapene den er eier i. Vi må gå i front på bærekraftsrapportering om vi skal ha en ambisjon om å være internasjonalt ledende. Disse medlemmer viser til at flere høringsinstanser har påpekt behovet for tydelige krav til rapportering på bærekraft, samt tydeligere forpliktelser når det gjelder aktsomhetsvurderinger, menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter. Disse medlemmer vil videre peke på at forventningene til skattepolicy er vage, og frykter at det-

te ikke vil gi klare nok føringer for selskapene på dette området.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen kreve bærekraftsrapportering av de statlige selskapene i tråd med TCFD-rammeverket. Rapporteringen skal revideres av en uavhengig tredjepart.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen omgjøre statens 'forventninger' til selskapene hva gjelder bærekraft, aktsomhetsvurderinger, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, skattepolicy, osv. til 'krav'.»

«Stortinget ber regjeringen opprette konkrete måleindikatorer på selskapenes aktsomhetsvurderinger og håndtering av både risiko og faktisk skade på mennesker, samfunn og miljø.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide klare retningslinjer for de statseide selskapenes skattepolicy, i tråd med SPUs forventninger til selskaper fondet investerer i. Styrene i selskaper der retningslinjene ikke overholdes, og der staten er majoritetseier, skal skiftes ut.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener statens forventninger til andeler av kvinner og menn i styrene må reflektere at utfordringen ikke ligger i å rekruttere menn, men kvinner, og at statens mål for styresammensetning bør reflektere dette. På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre et mål om minst 40 pst. kvinner i styrene i alle selskaper der staten har en eierandel.»

2.7 Godtgjørelse til ledende ansatte (lederlønn)

Komiteen registrerer at forventningen til moderasjon i godtgjørelser er tydelig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at staten som eier forventer at godtgjørelse og andre insentiver i selskapet fremmer oppnåelse av selskapets mål, og at denne forventningen også er førende for godtgjørelse til ledende ansatte. Flertallet er opptatt av at selskaper med statlig eierandel får rekruttert og beholdt gode ledere. Sam-

tidig er moderasjon vesentlig for ikke å bidra til urimelige forskjeller eller svekke selskapenes omdømme. Flertallet viser til at det er en forventning i eierskapsmeldingen om at godtgjørelse til ledende ansatte er konkurransedyktig, men ikke lønnsledende sammenlignet med tilsvarende selskaper eller virksomheter. Det fremgår også at staten er opptatt av at styret ivaretar hensynet til moderasjon ved fastsettelse og justering av godtgjørelsen. Dette innebærer blant annet at godtgjørelsen ikke er høyere enn nødvendig for å beholde og tiltrekke seg ønsket kompetanse. Det forutsetter også at styrene tar eierskap til selskapets godtgjørelse til ledende ansatte, slik at de bidrar til oppnåelse av selskapets mål og ivaretar hensynet til moderasjon. Det er ikke staten, men styret, som fastsetter godtgjørelsen til administrerende direktør.

Flertallet mener det er vesentlig at selskapene er åpne om godtgjørelsen til ledende ansatte, og at dette er nødvendig for at allmennheten kan ha tillit til selskapene og at eiere kan vurdere ordningene. Flertallet viser til at regjeringen i eierskapsmeldingen har en forventning om at selskapene er åpne om utformingen av, nivået på og utviklingen i godtgjørelsen til ledende ansatte. Det fremgår også at staten er opptatt av at styret i sin lederlønnserklæring er åpne om styrets vurdering av hvordan godtgjørelsen bidrar til selskapets mål, og at styret er åpent om blant annet hvordan det ved fastsettelse og justering av godtgjørelsen har ivaretatt hensynet til at godtgjørelsen skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende, samt hvordan hensynet til moderasjon er ivaretatt. Staten har retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte i selskaper med statlig eierandel, som utdypet forventningene på dette området i eierskapsmeldingen. Retningslinjene viser hvilke forhold staten legger vekt på i stemmegivningen når styrets lederlønnserklæring behandles på generalforsamling. Flertallet viser til at regjeringen har varslet at statens retningslinjer skal revideres blant annet i lys av statens forventninger og endringer i allmennaksjelovens regler om godtgjørelse til ledende ansatte, inkludert styrets retningslinjer og rapportering, samt generalforsamlingens behandling av dette.

Flertallet viser til endringene i allmennaksjelovens regler om lønnspolitikk, og vil peke på at endringene vil gi mer åpenhet om lederlønnspolitikken i noterte allmennaksjeselskaper. Åpenhet er sentralt for å bidra til at aksjeeierne har reell innflytelse over lønnspolitikken i selskapet. Et av formålene er å gi aksjeeierne anledning til å påvirke rammene for lønn og annen godtgjørelse for å skape en lønnskultur som fremmer selskapets langsiktige interesser. Flertallet viser til at endringene innebærer at noterte allmennaksjeselskaper skal utarbeide retningslinjer for lederlønnspolitikken, forelegge retningslinjer for generalforsamling til vote-

ring, offentliggjøre lønnspolitikken og utarbeide årlig lønnsrapport.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ser med uro på forskjellsutviklingen i Norge. Økte lønnsforskjeller undergraver tilliten og samholdet som vår vellykkede samfunnsmodell hviler på, og som vi trenger i møte med utfordringene landet står overfor i årene framover. Disse medlemmer viser til at vi over flere år har sett at lederlønn i enkelte statlige selskaper ligger for høyt og skaper negative føringer i samfunnet, og at dette strider mot det som oppfattes som rimelig og rettferdig. Disse medlemmer ser det som svært uheldig at godtgjørelsen til ledere i flere av statselskapene øker mer enn lønnsveksten ellers i samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ser det som viktig at lederlønnsprinsippene må strammes inn. Stortinget må også understreke at regjeringen har ansvar for å følge opp Stortingets klare føringer om moderasjon gjennom eierdialogen, og holde Stortinget orientert om utviklingen. Disse medlemmer mener videre det må legges til grunn at all godtgjørelse til ledere som har vekst ut over normal lønnsvekst, skal begrunnes særskilt, og at det må rapporteres om dette ifm. statsbudsjettet det enkelte år.

Disse medlemmer mener det er regjeringens ansvar å sikre at lederlønnsutviklingen i de statlige selskapene ikke overskrider det som er gjennomsnittlig lønnsutvikling i samfunnet.

Disse medlemmer viser til Dokument 8:127 (2018–2019) og deler forslagsstillerens intensjoner og fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel, slik at det legges til grunn at selskaper der staten er majoritetseier, skal følge statens retningslinjer for lederlønn.»

«Stortinget ber regjeringen endre retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel på en måte som sikrer at samlet godtgjørelse over tid ikke skal vokse raskere enn den generelle lønnsutviklingen.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at bruken av variabel lønn og bonusordninger begrenses, samt at størrelse på pensjonsordninger og sluttvederlag for ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel gjennomgås med mål om reduksjoner i samlet godtgjørelse.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen benytte sin eiermakt til å sikre at retningslinjene etterleves, og til å skifte ut styremedlemmer som ikke følger statens retningslinjer for lederlønninger i selskaper der staten legger til grunn at de skal følges.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at samlet godtgjørelse for ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel reduseres.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Innst. 177 S (2019–2020), der Arbeiderpartiet foreslår at det settes ned en lederlønnskommisjon for statlige lederlønninger, lederlønninger i statseide selskaper og selskaper der staten er majoritetseier, samt lønnen til politikere på nasjonalt og lokalt nivå. Kommisjonen skal se de statlige lederlønningene, bonusordningene og godtgjøringene i sammenheng, og analysere hvorfor lønnsutviklingen på toppnivå har fått fortsette, på tross av blant annet tidligere vedtatte retningslinjer. Kommisjonen skal videre foreta en grundig vurdering av hva som er reelle samfunnshensyn i lønnsfastsettelsen, og hva som ikke kan begrunnes med dette. Kommisjonen skal ha sterk deltakelse fra partene og legge fram sin rapport for Stortinget i løpet av høsten 2020. Disse medlemmer varsler at Arbeiderpartiet vil følge opp konklusjonene fra en slik kommisjon med politiske grep for å redusere lønnsforskjellene i Norge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det i Innst. 177 S (2019–2020) også ble fremmet forslag om at statsråder med ansvar for statlig deleide selskaper skal avgi rapport til Stortinget om hvordan de har fremmet statens prinsipper for lederlønnsmoderasjon. Det skal også rapporteres om hva som er gjort for å sikre en likestilt lederlønnprofil. Det ble i samme innstilling også fremmet forslag om at Stortinget ber regjeringen sikre at bonusavtaler begrenses og benyttes kun i unntakstilfeller. Bonusavtaler skal begrunnes og må i statlig eide selskaper og i staten godkjennes av ansvarlig statsråd. Bonus er å betrakte som en del av en leders samlede lønnsavtale og skal underlegges de samme kriterier om moderasjon.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til partiets merknader i Innst. 177 S (2019–2020).

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil peke på at inntektsforskjellene i Norge har økt de siste tre tiårene. Staten har et særskilt ansvar for å bidra til å redusere de økonomiske forskjellene i Norge og må derfor ha en lønnspolitikk som samsvarer med dette målet. Det er uholdbart at utviklingen i statlige lederlønninger og lederlønninger i statlig virksomhet bidrar til å øke forskjellene.

Dette medlem vil understreke at den sammenpressede lønnsstrukturen i Norge har vært avgjørende i den norske modellen for å sikre et konkurransedyktig og høyproduktivt næringsliv, samt høy grad av tillit i befolkningen – i tillegg til å gi en mer rettferdig fordeling enn i andre land. Det kreves en aktiv omfordelingspolitikk for å bevare disse styrkene i det norske samfunnet.

Dette medlem støtter derfor intensjonen i Dokument 8:127 S (2018–2019) om statlig lederlønnskuttreform. Dette medlem mener ingen ansatte i stats-eide selskaper skal ha et nivå på lønn og annen godtgjørelse som overstiger det som til enhver tid gjelder for statsministeren. Dette medlem er enig med forslagsstiller i at statens retningslinjer for lederlønn i statlige selskaper ikke fungerer for å oppnå tilstrekkelig lønnsmoderasjon. Dette skyldes for uklare kriterier og mangel på sanksjoner og aktiv eierskapsutøvelse. Dette medlem mener staten må bruke sin posisjon som majoritets-eier til å sørge for at statens retningslinjer for lederlønn overholdes, og ellers jobbe for at disse retningslinjene etterleves i selskaper der staten er minoritets-eier. Videre må staten bruke sanksjoner i form av utskifting av styrer i selskaper der retningslinjene ikke overholdes.

Komiteens flertall medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at i eierskapsmeldingen har staten tydelige forventninger til at selskapene bidrar til å nå statens mål som eier på en bærekraftig og ansvarlig måte. Å endre disse forventningene til konkrete krav harmonerer dårlig med selskapslovgivningens rollefordeling mellom eier, styret og administrerende direktør. Det vil også bryte med siste 20 års praksis, som har gjort norsk statlig eierskap vellykket og anerkjent internasjonalt. Styret er etter selskapslovgivningen ansvarlig for å forvalte selskapet, mens administrerende direktør står for den daglige ledelse av selskapets virksomhet. Statens eiermyndighet i selskapet utøves på generalforsamling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at staten bruker sin posisjon som majoritets-eier til å sørge for at lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i de relevante

selskapene følger statens retningslinjer for lederlønn. Videre skal staten etterstrebe at statens retningslinjer for lederlønn gjelder i alle selskaper der staten har en eierandel.»

«Stortinget ber regjeringen benytte sin eiermakt til å sikre at statens retningslinjer for lederlønn og forventninger til styrehonorarer etterleves, og stemme for å skifte ut medlemmene i styrer i statseide selskaper som ikke følger disse retningslinjene og forventningene.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti peker på at eierskapsmeldingen åpner for økte styrehonorarer. Dette medlem går mot dette og mener det er behov for mer moderasjon i styrehonorarene for å sikre at staten bidrar til en rettferdig avlønningsspolitikk og reduserte økonomiske ulikheter. Dette medlem mener retningslinjene for styregodtgjørelse er uklare og åpner for mange unntak etter vagt definerte kriterier. Dette medlem viser videre til sine merknader og forslag i Innst. 177 S (2019–2020), jf. Dokument 8:31 S (2019–2020), om å redusere lederlønninger og begrense lederlønnsutviklingen i henholdsvis staten og selskaper der staten har en eierandel.

Dette medlem viser videre til Sosialistisk Venstrepartis merknader og forslag i Innst. 177 S (2019–2020), jf. Dokument 8:31 S (2019–2020), om at taket på samlet godtgjørelse for ledere i staten ikke skal overstige det nivå som til enhver tid gjelder for statsministeren, og at ledere som omplasseres til lavere stillinger, behørig får redusert godtgjørelsen.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen oppdatere statens retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel, slik at et av hovedprinsippene for lønnsdannelsen er at lederlønninger ikke skal overstige statsministerens lønn.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at bruken av variabel lønn og bonusordninger strammes inn, samt at størrelse på pensjonsordninger og sluttvederlag for ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel gjennomgås med mål om reduksjoner i samlet godtgjørelse. Det skal meldes tilbake om utviklingen i de årlige statsbudsjettene.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå styrehonorarene i statlige selskaper med mål om reduksjon i honorarene. Den årlige veksten i godtgjørelsene skal ikke overstige den alminnelige lønnsveksten i Norge, målt i absolutt kroneverdi.»

Ansvarlig virksomhet

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, registrerer at forventning til ansvarlig virksomhet, særlig i internasjonal tilstedeværelse, og offentlig skattepolicy er tydeliggjort.

Komiteen ser det som viktig at staten som eier har klare forventninger til at selskapene er bærekraftige og har ansvarlig virksomhet, og at de er ledende på sine felt. Komiteen mener at dersom selskapene tar dette på alvor og håndterer det på en god måte, vil det også bidra til selskapenes lønnsomhet på sikt.

Komiteen har forventninger til at ILOs kjerneverdier for arbeidslivet legges til grunn.

2.8 Statens eierskap i enkeltelskaper

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at privat eierskap også i Norge bør være hovedregelen i næringslivet.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at statlig eierskap bør være begrunnet i enten sektorpolitiske mål eller at eierskapet er den beste løsningen for å ivareta statens behov.

Komiteen registrerer at regjeringen på denne bakgrunn over tid ønsker å redusere statens eierskap i bedrifter i kategori 1.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker at et mangfold av eierskap, både privat og statlig, nasjonalt og utenlandsk, er viktig for verdiskaping, arbeidsplasser og tilgang på kapital og kompetanse.

Selskaper i kategori 1

Baneservice AS

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Baneservice er et 100 pst. statlig selskap som besitter kritisk kompetanse og utstyr for norsk jernbane. Disse medlemmer deler derfor ikke regjeringens oppfatning av at det ikke lenger foreligger en begrunnelse for eierskapet i Baneservice, og støtter derfor ikke regjeringens forslag om at staten skal selge seg ned i selskapet.

Mesta AS

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Mesta er et 100 pst. statlig selskap som besitter viktig kompetanse for utvikling, bygging, drift og vedlikehold av viktig samferdselsinfrastruktur.

Disse medlemmer deler derfor ikke regjeringens oppfatning av at det ikke lenger foreligger en begrunnelse for eierskapet i Mesta, og støtter derfor ikke regjeringens forslag om at staten skal selge seg ned i selskapet.

Entra ASA

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Entra er et selskap som eier, forvalter og utvikler kontoreiendom i de største byene i Norge. Staten eier p.t. 8,2 pst. i Entra. Disse medlemmer mener at staten skal beholde sin eierpost i Entra, og støtter derfor ikke regjeringens forslag om at staten skal selge seg ut av Entra.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen styrke det statlige eierskapet slik at dette blir et strategisk verktøy for å bidra til omstillingen av norsk økonomi.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede og i løpet av høsten 2020 komme tilbake til Stortinget med en egen sak med konkrete forslag til hvordan staten kan ta strategiske grep for å sikre nasjonal forankring og langsiktig industriell kapital til bedrifter eller næringer som vil kunne få nasjonal betydning for å:

- sikre utvikling av norske naturressurser
- bidra til omstilling med fokus på klima og miljøavtrykk
- utvikle strategiske kompetansemiljø
- bidra til teknologiutvikling av internasjonal interesse
- styrke eksportinntektene

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utarbeide en ny gjennomgang av det statlige eierskapet som vurderer hvordan det statlige eierskapet aktivt kan bidra til å styrke den nasjonale verdiskapingen og nå målene i Parisavtalen. Denne gjennomgangen skal inneholde:

- en strategi for å øke den landbaserte industriens andel av BNP.
- en strategi for å styrke det nasjonale eierskapet til selskaper notert på Oslo Børs.
- en vurdering av hvordan statlig og nasjonalt eierskap kan bidra til å nå beredskaps- og sikkerhetspolitiske mål.

- en strategi for hvordan det statlige eierskapet kan bidra til å styrke Norges konkurransefortrinn i lav- og nullutslippsøkonomien samt bidra til lav- og nullutslippsløsninger i utlandet.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å øke, ikke redusere, det statlige eierskapet.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen opprette et nytt eierskapsinstrument med formål om nasjonal forankring av eierskap i strategisk viktige selskaper av nasjonal betydning, samt øke verdien på disse eierpostene i det lange løp. Selskapet skal også kunne tilføres midler over statsbudsjettet.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sørge for at staten bruker sin posisjon som majoritetseier til å sørge for at lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i de relevante selskapene følger statens retningslinjer for lederlønn. Videre skal staten etterstrebe at statens retningslinjer for lederlønn gjelder i alle selskaper der staten har en eierandel.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen benytte sin eiermakt til å sikre at statens retningslinjer for lederlønn og forventninger til styrehonorarer etterleves, og stemme for å skifte ut medlemmene i styret i statseide selskaper som ikke følger disse retningslinjene og forventningene.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen endre retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel, slik at det legges til grunn at selskaper der staten er majoritetseier, skal følge statens retningslinjer for lederlønn.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen endre retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel på en måte som sikrer at samlet godtgjørelse over tid ikke skal vokse raskere enn den generelle lønnsutviklingen.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen sikre at bruken av variabel lønn og bonusordninger begrenses, samt at størrelse på pensjonsordninger og sluttvederlag for ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel gjennomgås med mål om reduksjoner i samlet godtgjørelse.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen sørge for at samlet godtgjørelse for ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel reduseres.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen kreve bærekraftsrapportering av de statlige selskapene i tråd med TCFD-rammeverket. Rapporteringen skal revideres av en uavhengig tredjepart.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen innføre et mål om minst 40 pst. kvinner i styrene i alle selskaper der staten har en eierandel.

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen i eierskapsutøvelsen sørge for at selskapene integrerer klimarisiko i sin ordinære virksomhet og rapporterer om dette i tråd med TCFD-rammeverket, slik det allerede gjøres for finansielle investeringer gjennom Norges Bank og Folketrygdfondet.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen benytte sin eiermakt til å sikre at retningslinjene etterleves, og til å skifte ut styremedlemmer som ikke følger statens retningslinjer for lederlønn i selskaper der staten legger til grunn at de skal følges.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen endre overordnet mål for eierutøvelsen i statseide selskaper, slik at det lyder:

«Selskaper i kategori 1 og 2 leverer høyest mulig avkastning over tid og bidrar aktivt til å nå målene i Parisavtalen».

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen omgjøre statens «forventninger» til selskapene hva gjelder bærekraft, aktsomhetsvurderinger, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, skattepolicy, osv. til «krav».

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen opprette konkrete måleindikatorer på selskapenes aktsomhetsvurderinger og håndtering av både risiko og faktisk skade på mennesker, samfunn og miljø.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen utarbeide klare retningslinjer for de statseide selskapenes skattepolicy, i tråd med SPUs forventninger til selskaper fondet investerer i. Styrene i selskaper der retningslinjene ikke overholdes, og der staten er majoritetseier, skal skiftes ut.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen oppdatere statens retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel, slik at et av hovedprinsippene for lønnsdannelsen er at lederlønninger ikke skal overstige statsministerens lønn.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen sikre at bruken av variabel lønn og bonusordninger strammes inn, samt at størrelsen på pensjonsordninger og sluttvederlag for ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel gjennomgås med mål om reduksjoner i samlet godtgjø-

relse. Det skal meldes tilbake om utviklingen i de årlige statsbudsjettene.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen gjennomgå styrehonorarene i statlige selskaper med mål om reduksjon i honorarene. Den årlige veksten i godtgjørelsene skal ikke overstige den alminnelige lønnsveksten i Norge, målt i absolutt kroneverdi.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Meld. St. 8 (2019–2020) – Statens direkte eierskap i selskaper – Bærekraftig verdiskaping – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 2. april 2020

Geir Pollestad

leder

Kårstein Eidem Løvaas

ordfører

